

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖLLE

ASIA Komission tiedonanto COM(2017)707 Final: tasapainoinen teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanojärjestelmä nykypäivän yhteiskunnallisiin haasteisiin

Komission tiedonanto COM(2017)708 Final: ohjeita teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/48/EY tietyistä näkökohdista

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry (TTVK) pyytää huomioimaan seuraavan muodostettaessa Suomen kantaa em. komission tiedonannoista.

Yleistä

Komissio vahvistaa tiedonannon johdanto-osiossa, että tutkimusten mukaan teollis- ja tekijänoikeusvaltaisten sektoreiden osuus on n. 42% EU:n BKT:stä – arvoltaan n. 5,7 biljoonaa euroa/vuosi – ja nämä sektorit luovat 38% kaikista työpaikoista ja muodostavat jopa 90% EU:n viennistä. Toisaalta komissio vahvistaa eri tutkimuksissa todetut teollis- ja tekijänoikeuksien loukkausten aiheuttamat valtavat vahingot ja uhat yrityksille, yksityishenkilöille ja koko yhteiskunnalle.

Komissio korostaa, että IPR-oikeuksien paremmalla täytäntöönpanolla tuetaan ensisijaisia tavoitteita luoda työpaikkoja, edistää kasvua ja tehostaa kilpailukykyä. Sillä on myös keskeinen rooli sisämarkkinoiden toteuttamisessa ja vahvistamisessa samoin kuin jäsenvaltioiden välisen hajanaisuuden vähentämisen kannalta. Lisäksi IPR-oikeuksien täytäntöönpanon tehostamisella ehkäistään rikollisuutta ja harmaata taloutta, koska – kuten komissio tiedonannossaan vahvistaa – väärentämisen ja piratismien voitot menevät usein rikollisjärjestöille.

Tiedonannon tavoitteet ovat hyvät ja esitetyt toimenpiteet pääosin kannatettavia; niillä ei kuitenkaan saavuteta komission asettamia tavoitteita ainakaan tekijänoikeuden loukkausten osalta. Esitetyillä toimenpiteillä ei paranneta nykyisten keinojen tehokkuutta, nopeutta saatika koordinointia niiden eri toimijoiden välillä, joilla olisi tosiasiallisesti mahdollisuus vaikuttaa täytäntöönpanon nopeuteen ja tehokkuuteen. Tiedonannossa esitetyillä toimenpiteillä ei ratkaista kaikista räikeimpiä kentällä käytännössä ilmenneitä ongelmia, joista komissio on kuitenkin hyvin tietoinen.

Selvää on, että pelkän ohjeistuksen ja vapaaehtoisten suositusten lisäksi tarvitaan lisätoimenpiteitä. Kommentoimme alla tiedonantoa yksityiskohtaisemmin pääosin tekijänoikeudenloukkausten näkökulmasta.

Tehokkaampi ja ennustettavampi oikeudellinen täytäntöönpano EU:ssa

Tähän liittyen komissio on julkaissut ohjeistuksen IPRED-direktiivin¹ tulkinnasta.² Odotetusti komissio lähinnä vain vahvistaa siinä Euroopan unionin tuomioistuimen tulkinnan ko. direktiivin eri kohdista ja viittaa EU-oikeuden vahvistettuihin yleisiin tulkintaperiaatteisiin. Näin ollen tätä ohjeistusta ei ole tarvetta kommentoida tässä yhteydessä enempää. Toteamme kuitenkin Suomessa ns. kirjevalvonnasta käytyyn keskusteluun liittyen sen, että komissio ei mainitse ns. Tele2-tuomiota³ ohjeistuksessa lainkaan eli ei tunnu pitävän sitä millään tavoin olennaisena tuomiona IPR-oikeuksien täytäntöönpanon yhteydessä.

Komissio toteaa tiedonannossaan, ettei IPRED-direktiivin tavoitteena ole sen johdanto-osan 11 kappaleessa mainitusti ”luoda yhdenmukaistettuja sääntöjä oikeudelliselle yhteistyölle, toimivallalle ja yksityis- ja kauppaoikeudellisissa asioissa annettujen ratkaisujen tunnustamiselle ja täytäntöönpanolle eikä puuttua sovellettavaan lakiin”. Tämän perusteella – komissio antaa ymmärtää – olisi vain siedettävä sitä, että suojan taso vaihtelee eri jäsenvaltioissa ja esimerkiksi estomääräyksiä ei voida antaa rajat ylittävästi. Prosessisääntöjen osalta komissio viittaa Bryssel I ja Rooma II -asetuksiin.

Tältä osin tarvitaan ehdottomasti lisätoimenpiteitä, tarvittaessa lainsäädännöllisiä. Tekijänoikeuksien täytäntöönpanon osalta alan toimijat – niin oikeudenhaltijat, internetoperaattorit kuin laillisten palveluiden tarjoajat – eivät ole sisämarkkinoilla vielä yhdenvertaisessa asemassa. Miksi täytäntöönpanon osalta ei voida sopia rajat ylittävistä pelisäännöistä sisämarkkinoiden toteuttamiseksi, kun samaan aikaan oikeudenhaltijat veloitetaan mittaviin uudistuksiin palvelujen tarjoamiseksi rajat ylittävästi? Sisämarkkinoiden toteutumisen esteenä on riittävän harmonisoinnin puute ja nimenomaan komission tehtävänä on puuttua siihen.

Vahvemman osaamisyhteisön rakentaminen teollis- ja tekijänoikeuksien täytäntöönpanon varmistamiseksi: oikeudellisen täytäntöönpanon varmistaminen EU:ssa

Komissio kehottaa jäsenvaltioita tehostamaan toimiaan tarjota käyttöön toimivia ja ennakoitavissa olevia yksityisoikeudellisia oikeussuojakeinoja IPR-loukkausten varalle ja ilmoittaa olevansa valmis tukemaan näitä toimia:

- a) käytännön kohdennettua lisäohjeistusta tuomareille ja lisää koulutusta esimerkiksi vahingonkorvauksen laskemiseksi. Tuomareiden erikoistuminen, lisäkoulutus ja rajat ylittävä tietojenvaihto kollegoiden kanssa on luonnollisesti kannatettava ajatus.
- b) tuomioiden ennakoitavuus ja läpinäkyvyys esimerkiksi julkaisemalla tuomiot järjestelmällisesti; EUIPO:n oikeustapausten tietokanta. Tämä on kannatettava ajatus kansallisesti toteutettuna. Resurssien kuluttaminen yhteisen eurooppalaisen oikeustapausten tietokannan luomiseen tuntuu turhalta ja epäloogiselta ottaen huomioon, että komissio itsekkin toteaa, että IPRED-direktiivin soveltaminen vaihtelee kansallisesti eikä sille voi(sii) mitään; mitä hyötyä silloin on kansallisten tuomioiden julkaisemisesta ja vertailemisesta EU-tasolla? Tärkeämpää olisi levittää tietoa ja korostaa EUT:n tulkintalinjauksia direktiivistä, koska käytännössä

¹ Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi 2004/48/EY, annettu 29 päivänä huhtikuuta 2004, teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta

² Komission tiedonanto COM(2017)708 final: ohjeita teollis- ja tekijänoikeuksien noudattamisen varmistamisesta annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2004/48/EY tietyistä näkökohdista

³ EUT:n 21.12.2016 yhdistetyissä asioissa C-203/15 ja C-698/15 antama ratkaisu

kansallisesti annetaan edelleen ajoittain selvästi EUT:n ennakkoratkaisujen vastaisia tuomioita.

- c) vaihtoehtoisten riidanratkaisumenetelmien (ADR) kehittäminen, sovittelukeskus EUIPO:n yhteyteen tavaramerkkeihin ja malleihin liittyvien kysymysten käsittelyyn. Tähän liittyen olisi hyvä selvittää ”kevennetyn menettelyn” kehittämistä myös kansallisesti yksittäisten loppukäyttäjien tekemien tekijänoikeusloukkausten selvittämiseksi.

Toimialavetoisten ponnistelujen tehostaminen teollis- ja tekijänoikeusrikkomusten ehkäisemiseksi ja torjumiseksi

Komissio korostaa jälleen, että ”*IPR-loukkausten torjumisen tulisi olla yhteinen ponnistus, johon osallistuvat kaikki toimijat, niin julkiset kuin yksityisetkin, ja jossa käytetään oikeudellisen täytäntöönpanon ohella kaikkia mahdollisia välineitä*”. Komissio kannustaa asianmukaiseen huolellisuuteen (*due diligence*) kaikkia osapuolia. Komissio kuitenkin toteaa itsekin, että myönteisestä kehityksestä huolimatta ”*voitaisiin ja pitäisikin tehdä enemmän teollis- ja tekijänoikeuksia loukkaavien tavaroiden ja käytäntöjen leviämisen estämiseksi*”

Komissio on täysin oikeassa ja siksi onkin käsittämätöntä, että tiedonannossa jatketaan vapaaehtoisuuteen perustuvien kehotusten linjalla. Ne eivät ole tehonneet kaikista keskeisimpiin toimijoihin verkkoympäristössä eli teleoperaattoreihin sekä isännöinti- ja verkkotunnuspalvelujen tarjoajiin.

Mainosvälittäjät ja maksupalvelujen tarjoajat ovat jo ryhtyneet yhteistyöhön ja komissio kertookin menestyneistä yhteisymmärryspöytäkirjahankkeista näiden tahojen kanssa. Komissio ei kuitenkaan mainitse tässä yhteydessä sanallakaan teleoperaattoreita tai isännöinti- ja verkkotunnuspalvelujen tarjoajia, vaikka haluttujen tavoitteiden saavuttamiseksi juuri ne tulisi sitouttaa yhteistyöhön tarvittaessa lisätoimenpiteillä.

Komissio kannustaa lisäämään sidosryhmien vuoropuhelua: ”*täysi hyöty vapaaehtoisten sopimusten mahdollisuudesta*”. Tämä uhkaa jäädä pelkäksi korulauseeksi, koska käytännössä kaikki yhteistyöaloitteet ja keskustelun avaukset torjutaan teleoperaattoreiden taholta vetoamalla tietosuojaäännöksiin (Suomessa tietoyhteiskuntakaaren TYK).

Ainoastaan komissio voi ratkaista tämän pattitilanteen, koska se on osin sen itsensä aiheuttama: komission eri pääosastot antavat näennäisesti ristiriitaista ohjeistusta (yhtäältä kannustetaan tehostamaan IPR-oikeuksien täytäntöönpanoa ja samalla toisaalta kiristetään tietosuojaa, jota jotkut tahot käyttävät syynä olla puuttumatta IPR-loukkauksiin.) Komission eri pääosastojen tulisi antaa yhdessä lausunto, joka selventäisi tilannetta eli tähdentäisi nimenomaisesti, ettei tietosuojaa pidetä esteenä ryhtyä vapaaehtoiseen yhteistyöhön oikeudenhaltijoiden kanssa tekijänoikeuden loukkausten ehkäisemiseksi asianmukaisesti. IPRED-ohjeistuksessa komissio kuitenkin toteaa selvästi, että IPRED-direktiivissä kunnioitetaan kaikkia perusoikeuksia ja otetaan huomioon perusoikeuskirjassa tunnustetut periaatteet, ja toteaa EUT:n todenneen, että eri oikeuksien välillä löydetään asianmukainen tasapaino.

Erityisesti puuttuvien yhteystietojen osalta on käsittämätöntä, että komissio sallii nykytilanteen jatkumisen. Laittomia palveluja ylläpidetään webhotelleissa, joista tila on usein vuokrattu lähes olemattomilla tai keksityillä yhteystiedoilla. Kaikilta välittäjän asemassa olevilta internetpalveluntarjoajilta on vaadittava suurempaa vastuuta ja huolellisuutta verkkojen ja järjestelmien hallinnassa ja isännöinnissä, varmistamisvelvollisuus mukaan lukien. Vähintään

niiden tulisi tuntea asiakkaansa ts. vaatia näiltä kattavampia yhteystietoja, jotka mahdollistavat tavoittamisen tarvittaessa.

Laittomien internetpalvelujen ylläpitäjät laiminlyövät lähes poikkeuksetta sähköistä kaupankäyntiä koskevan direktiivin 5 artiklan mukaisen velvollisuutensa ilmoittaa nimensä ja yhteystietonsa, koska kohdan noudattamista ei valvo mikään taho. Palveluntarjoajan velvollisuus ilmoittaa yhteystietonsa, josta hänet tavoittaa, tulisi tehdä pakolliseksi siten, että sen toteuttamista alettaisiin valvoa edes reaktiivisesti ilmoituksen perusteella ja sen laiminlyönnistä seuraisi sanktio. Nykyiset käytännöt mahdollistavat piratismiin helpottamalla oikeustoimien ja samalla vastuun pakoilua.

Edellä mainitusta IPR-oikeuksien täytäntöönpanon tehostamisen ja tietosuojavaatimusten ristiriidasta surulliset esimerkit liittyvät myös puutteellisiin yhteystietoihin: laittomia palveluja ylläpitävät tahot saavat rauhassa piiloutua puutteellisten tai selvästi virheellisten asiakastietojen taakse, kun taas oikeudenhaltijoilta vaaditaan huomattavasti aikaa (jopa vuosi), rahaa ja vaivaa prosessitoimissa, ennen kuin tuomioistuimien velvoittaa isännöintipalvelun luovuttamaan asiakkaansa yhteystiedot, jotka vasta luovuttamisen yhteydessä paljastuvat selvästi puutteellisiksi tai tekaistuuksi. Edelleen kun internetpalveluntarjoajan yhteystietojen saatavuutta tulisi parantaa ja täydentää, ollaan julkisten ns. WHOIS-tietojen saatavuutta juuri tällä hetkellä päinvastoin rajaamassa ja mahdollisesti jopa estämässä niiden saanti kokonaan ilman oikeuden määräystä, mikä tekisi mahdottomaksi tai ainakin vaikeuttaisi ja hidastaisi huomattavasti kaikenlaisten oikeuksia loukkaavien palveluiden tutkimisen verkkoympäristössä. Tähän liittyvästä linjauksesta päätetään tänä keväänä ICANNin⁴ piirissä ja tämä vaatiikin sekä komissiolta että Suomen valtiolta pikaisesti lisätoimenpiteitä. Oikeudenhaltijoiden lisäksi myös viranomaisilla ja palvelun käyttäjillä – kuluttajilla – on oltava mahdollisuus tavoittaa palvelun ylläpitäjä väärinkäytöstilanteissa!

IPR-loukkausten torjuminen tehostamalla hallinnollista yhteistyötä

On positiivista, että komissio aikoo tutkia ja keskustella siitä, miten kaikkien asianomaisten viranomaisten osallistuminen tiiviimmin väärentämisen ja piratismiin torjumiseen voidaan varmistaa. Tähän liittyen on huolestuttavaa, että tekijänoikeuksien täytäntöönpanon tehostaminen kyseenalaistetaan eri jäsenvaltioissa usein paikallisten kuluttajaviranomaisten, tietosuojavaltuutetun ja viestintäviraston toimesta. Viranomaisten tulisi tehdä oikeudenhaltijoiden kanssa yhteistyötä eikä vastustaa näitä. Olisi myös hyvä tutkia, mistä edellä mainittu johtuu. Ehkä kyse on virheelliseen tai puutteelliseen tietoon perustuvista asenteista, jotka olisivat korjattavissa koulutuksen ja tiedon lisäämisellä. Vai onko kyse edellä mainitusta komissionkin harjoittamasta ristiriitaisesta viestinnästä, jonka joku voi tulkita tarkoittavan, että IPR-oikeuksien asianmukainen täytäntöönpano olisi merkittävä uhka tieto- ja yksityisyydensuojalle?

Komission aikomus lisätä yleisön tietoisuutta teollis- ja tekijänoikeuksien merkityksestä ja niiden loukkausten kielteisistä vaikutuksista on luonnollisesti kannatettava.

Komission toimet tullivalvonnan tehostamiseksi ovat myös lähtökohtaisesti kannatettavia, mutta on hyvä muistaa, että Suomessa tekijänoikeutta loukkaavia tallenteita koskevan ns. nollatoleranssilainsäädännön vuoksi tilanne on jo lähtökohtaisesti muita EU-maita parempi ja Suomen tulee varmistaa, ettei EU-ohjeistuksella heikennetä nykyistä tilannetta. Mahdollisesta EU-tason sääntelystä ja ohjeistuksesta ei saa tehdä kuin minimitasolla pakottavaa ja sen tulee sallia kansalliset poikkeukset, jos ne ovat tehokkaampia IPR:n suojaamiseksi.

---

⁴ *Internet Corporation for Assigned Names and Numbers* (ICANN) on voittoa tavoittelematon organisaatio, joka hallinnoi Internetin osoitteiden tunnuksia

IPR-loukkausten torjuminen maailmanlaajuisesti

Komission aloitteet tältä osin ovat kannatettavia. Kuten edellä todettiin, erityisesti ICANNin rooli on merkittävä verkkoympäristössä tapahtuvien oikeudenloukkausten torjunnassa ja internetpalveluntarjoajan yhteystietojen vapaa saatavuus ns. WHOIS-tietokannasta on taattava myös jatkossa. Edelleen puutteellisten tai väärin tietojen antamisesta on seurattava sanktio. Komission suunnittelema seurantalista on hyvä lisä mutta mikäli se muotoutuu palvelukohtaiseksi, sillä oleminen ei saa muodostua edellytykseksi täytäntöönpanotoimien kohteeksi joutumiselle.

Helsingissä 29. tammikuuta 2018

Tekijänoikeuden tiedotus- ja valvontakeskus ry

Jaana Pihkala
toiminnanjohtaja

TTVK on voittoa tavoittelematon aatteellinen yhdistys, jonka tarkoituksena on tekijänoikeuslakiin perustuvien oikeuksien valvonta ja tekijänoikeusloukkausten ehkäisy Suomessa. TTVK järjestää myös yleistä tekijänoikeudellista tiedotus- ja koulutustoimintaa. TTVK:n jäseniä ovat Esittävien taiteilijoiden ja äänitteiden tuottajien tekijänoikeusyhdistys Gramex ry, Kopiosto ry, Suomen elokuvatoimistojen liitto - Finlands filmbyråes förbund ry, Suomen elokuvatuottajien keskusliitto - Centralförbundet för Finlands filmproducenter ry, Suomen Muusikkojen Liitto ry, Musiikkituottajat – IFPI Finland ry, Säveltäjäin Tekijänoikeustoimisto Teosto ry, Av-tuottajien tekijänoikeusyhdistys Tuotos ry, Suomen audiovisuaalisten alan tuottajat – SATU ry, Suomen Musiikintekijät ry, Suomen Musiikkikustantajat ry, Kirjallisuuden tekijänoikeusjärjestö Sanasto ry, Visuaalisen alan taiteilijoiden tekijänoikeusyhdistys Kuvasto ry, Yleisradio Oy, MTV Oy, Sanoma Media Finland Oy sekä RadioMedia ry.